

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

філологічний факультет

Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

філологічного факультету

проф. Бунчук Б. І.

«31» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ЖАНРІВ

(вибіркова)

Освітньо-наукова програма	Філологія
Спеціальність	035 Філологія
Кваліфікація	доктор філософії (PhD)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	третій освітньо-науковий
Факультет	філологічний
Мова навчання	українська

Чернівці, 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Проблематика сучасної теорії жанрів» складена відповідно до вимог її змісту (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності) та відповідає освітньо-науковій програмі «Філологія» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії (PhD) – спеціальності 035 Філологія.

Розробник: *Нікоряк Наталія Валеріанівна* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури.

Затверджено на засіданні кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури.
Протокол № 1 від «30» серпня 2022 року.

Завідувач кафедри *О. З.* (Ольга ЧЕРВІНСЬКА)

Схвалено методичною радою філологічного факультету.
Протокол № 2 від «5» вересня 2022 року.

Голова методичної ради факультету *А. А.* (Алла АНТОФІЙЧУК)

1. Мета навчальної дисципліни:

Мета викладання навчальної дисципліни „Проблематика сучасної теорії жанрів” є формування компетентного фахового погляду на сучасні проблеми генології, звернення уваги на важливі теоретичні напрацювання визначних західних та вітчизняних жанрологів, ознайомлення з їхніми концепціями та методиками, поглиблення, закріплення і систематизація набутих знань з генології як одного з основних розділів теорії літератури.

2. Завдання

Відповідно до поставленої мети впливають конкретні завдання даного навчального курсу:

- осмислити стан вивчення проблем роду та жанру в українському та зарубіжному літературознавстві;
- дослідити передумови, історію виникнення та розвитку основних жанрів;
- проаналізувати специфіку літератури як родо-жанрової системи;
- розглянути літературний процес через взаємозв'язок понять жанр, жанрова система, літературний напрям;
- опрацювати ключові концепції західних та українських жанрологів.

3. Результати навчання

знати:

- основні аспекти вивчення жанру;
- термінологічні визначення жанру, роду, виду;
- історію вивчення родів і жанрів літератури;
- роль видатного філософа Арістотеля в теорії жанру;
- основні жанрові класифікації;
- визначення поняття «жанрова типологія»;
- визначення поняття «жанрова система»;
- історію формування жанрів відповідних епох;
- проблематику ключових теорій західної жанрології;
- ключові жанрологічні теорії радянського літературознавства;
- ключові жанрологічні теорії пострадянського літературознавства;
- витоки української генології;
- жанрологічні теорії українського зарубіжжя;
- проблематику сучасної теорії жанрів в Україні.

вміти:

- опрацьовувати теоретичні праці, виокремлюючи проблематику та ключові концепти;
- застосовувати сучасні методики роботи з науковою та навчально-методичною літературою;
- формулювати висновки та узагальнення;
- орієнтуватися в основних жанрологічних поняттях;
- розкривати типологічні особливості певного жанру в конкретному творі;
- застосовувати теоретичні знання на практиці;
- порівняти провідні ідеї західної і української жанрології;
- виокремлювати основний концепт теоретичної праці;
- володіти прийомами роботи з науковим текстом (конспект, тези, цитація).

Компетенції, якими має оволодіти аспірант у процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології в межах професійної, наукової та дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення на міжнародному та національному рівні.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу філологічних знань.

ЗК 3. Здатність до проведення самостійних досліджень на високому рівні з опертям на найновіші світові здобутки в галузі філології.

ЗК 4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел: фахової літератури, електронних баз.

ЗК 5. Здатність самостійно генерувати нові ідеї та застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність критично оцінювати наукові здобутки інших дослідників та свої власні.

ЗК 9. Здатність до міжособистісного спілкування, дотримання вимог професійної етики, уміння взаємодіяти та комунікувати з іншими фахівцями в галузі філології.

ЗК 11. Здатність ініціювати, організовувати і проводити комплексні теоретичні та практичні дослідження у філологічній галузі.

ЗК 13. Здатність усвідомлювати роль і значення науки в культурі, зв'язок з іншими формами знання, вплив на проблеми інформаційного суспільства.

ЗК 14. Здатність проводити оригінальні дослідження, результати яких матимуть практичне застосування на вітчизняному та міжнародному рівнях.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (наукова коректність та толерантність) та уміти запобігати конфліктам під час наукових чи професійних дискусій.

ЗК 16. Здатність конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу при вирішенні складних теоретико-прагматичних питань.

ЗК 17. Здатність до формування системного наукового та загальнокультурного світогляду.

ЗК 18. Здатність до планування часу, самоорганізації та самоконтролю.

ЗК 20. Здатність до усвідомлення норм наукової етики та дотримання правил академічної доброчесності.

ЗК 21. Здатність у процесі наукових досліджень виявляти повагу до людської гідності (відмова від домінування, заподіяння шкоди й насильства) незалежно від статевої та гендерної самоідентифікації; здатність усвідомлено визнавати різноманіття підходів до права бути іншим.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність використовувати знання з філології для доповнення наявних системних світоглядних знань, концепцій на основі вивчення нових фактів і явищ.

ФК 3. Здатність виокремлювати з накопичених спостережень ті, які можна безпосередньо застосовувати у власній науковій діяльності.

ФК 4. Здатність запам'ятовувати та відтворювати факти, терміни, основні поняття, правила і теорії.

ФК 5. Здатність на високому рівні застосовувати методи наукового аналізу, структурувати літературний матеріал з урахуванням традиційних і новітніх методологічних принципів і засад.

ФК 7. Здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, професійно застосовувати знання з обраної філологічної галузі – літературознавства, літературної критики тощо.

ФК 8. Здатність вільно й критично послуговуватися спеціальною науковою термінологією в обраній галузі філологічних досліджень; обґрунтовувати оптимальний вибір термінів (при наявності синонімічних); за необхідності пропонувати нові спеціалізовані терміни та поняття.

ФК 9. Здатність чітко, логічно та послідовно висловлювати думку, досконало спілкуватися усною і писемною формами української та іноземної мов.

ФК 11. Здатність знаходити, відбирати й інтерпретувати наукові матеріали в першоджерелах і фаховій літературі.

ФК 12. Здатність методично грамотно працювати з текстами наукових джерел; екстраполювати засвоєні знання, уміння, навички з філологічних дисциплін у методологію власних дослідницьких проєктів.

ФК 13. Здатність виявляти феномен національної культури з опертям на розуміння її мовної та літературної специфіки.

ФК 18. Здатність розуміти специфіку та тенденції розвитку світового та українського літературного процесу, зміст методів, напрямів, стилів і жанрів.

ФК 19. Здатність на високому рівні володіти знаннями про теоретико-методологічні підходи в літературознавстві та розуміти сутність механізмів та підходів літературознавчого аналізу художнього твору.

ФК 20. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі філології в межах професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової діяльності за фахом.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати сучасні новітні концептуальні та методологічні знання з філології та суміжних галузей знань.

ПРН 2. Застосовувати та аналізувати праці провідних українських та зарубіжних учених, наукових шкіл та фундаментальних праць у власній сфері дослідження.

ПРН 7. Формулювати наукову проблему з урахуванням сучасних наукових тенденцій.

ПРН 8. Аналізувати наукові праці з філології, виявляти дискусійні та малодосліджені питання.

ПРН 10. Визначати інформаційну цінність джерел через порівняльний аналіз з іншими джерелами.

ПРН 11. Визначати найефективніші методи дослідження в галузі філології, використовуючи міждисциплінарні підходи та зв'язки.

ПРН 12. Вести спілкування в галузі філології з науковою спільнотою та громадськістю в діалоговому режимі.

ПРН 16. Застосовувати професійні знання в приватній, суспільній, професійній та освітніх сферах спілкування в багатонаціональному середовищі та з представниками інших культур.

ПРН 19. Демонструвати філологічну освіченість, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мовознавчої та літературознавчої науки, персоналій; обізнаність із надбаннями світової літератури, перекладними текстами; користуватися словниками та тезаурусами різних типів, довідниками, інтернет-ресурсами та електронними посібниками.

ПРН 23. Уміти конструктивно діяти, дотримуючись принципів соціальної відповідальності на основі етичних норм.

ПРН 25. Уміти підготувати на основі самостійно отриманих результатів та успішно захистити дисертаційне дослідження.

ПРН 29. Характеризувати основні тенденції літературного розвитку в культурному контексті та аспекті історико-суспільних явищ, визначати роль і місце окремого автора в літературному процесі, його приналежність до стильової епохи чи певного художнього напрямку.

ПРН 30. Використовувати різні підходи (історико-типологічний, рецептивно-естетичний, психологічний, культурологічний, гендерний, постколоніальний, герменевтичний) при характеристиці літературних явищ з урахуванням також і практики компаративних літературознавчих студій тощо.

ПРН 31. Застосовувати теоретичну спадщину світової літературознавчої думки та літературної критики; виявляти й розкривати інтертекстуальні паралелі.

ПРН 34. Уміння практично застосовувати навички гендерної культури, виходячи із засад та принципів гендерної рівності та принципів гендерної демократії.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	10	5			75		залік
Заочна	1	2	3	90	2	2			86		залік

4.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	ла б	ін д	с.р		л	п	ла б	ін д	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Жанр у літературознавчому дискурсі												
Тема 1. Теорія жанру	15	2	0,5			12	15	0,35	0,35			14	
Тема 2. Специфіка літератури як жанрово-родової системи	15	3	1			13	15	0,35	0,35			14	
Тема 3. Жанрова система в історичному дискурсі	15	2	0,5			12	15	0,30	0,30			15	
Разом за ЗМ1	45	7	2			37	45	1	1			43	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Актуальні жанрологічні теорії ХХ-ХХІ ст.												
Тема 4. Проблематика західної жанрології	15	2	1			12	15	0,35	0,35			14	
Тема 5. Ключові жанрові теорії радянського та пострадянського літературознавства	15	2	1			13	15	0,35	0,35			14	
Тема 6. Українська жанрова теорія	15	3	1			13	15	0,30	0,30			15	
Разом за ЗМ 2	45	8	3			38	45	1	1			43	
Усього годин	90	15	5			75	90	2	2			86	

4.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Аспекти вивчення жанру: генетичні предмети, генетичні поняття, генетичні назви.
2	Поняття «жанрова система»

3	Жанрова система античної доби, середньовіччя та Відродження.
4	Еволюційна теорія жанрів (Ф.Брюнетьер).
5	Формалістична теорія жанру (Ю. Тинянов, Б. Ейхенбаум, Р. Якобсон, В. Шкловський).
6	Витоки української генології (О. Потебня, І. Франко, О. Білецький).

4.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Роль Арістотеля в теорії жанру.
2	Жанрова система у творчості окремого письменника (за Н. Х. Копистянською)
3	Поява нових синтетичних жанрів у ХХ ст.
4	Пробактінська інтерпретація жанру (Цв. Тодоров, К. Емерсон, Г.С.Морсон).
5	Рецептивна теорія жанру (Х.-Р. Яусс).
6	Інтертекстуальна концепція жанру (Дж. Фроу).
7	Сюжетна концепція жанру (І.Силантьєв).
8	Семіотичні підходи у жанрології (Ю.Лотман).
9	Жанрова теорія малих прозових жанрів (І. Денисюк).
10	Жанрова „спіраль” (Н. Копистянська).
11	„Жанрові модифікації” (І. Даниленко, Т. Бовсунівська, В. Працьовитий, Д. Пешорда)

5. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна (індивідуальне чи фронтальне опитування, бліц-опитування) чи письмова (есе, реферат, творчі завдання) відповідь аспіранта.

Формами підсумкового контролю є залік.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- проекти (індивідуальні, дослідницько-творчі проекти);
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Загальна кількість балів, яку аспірант може отримати у процесі вивчення дисципліни впродовж семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів аспірант набирає за поточні види контролю і 40 балів під час підсумкового виду контролю (заліку).

Критерії оцінювання поточного контролю

Поточний контроль відбувається у вигляді усних відповідей (фронтальне опитування, перевірка домашніх завдань).

15 балів - аспірант продемонстрував високий рівень володіння матеріалом; повністю розкрив зміст питання; логічно структурував свою відповідь і навів відповідні приклади; правильно і швидко реагував на запитання викладача;

12-14 балів - аспірант показав добре володіння матеріалом; розкрив зміст питання, виклавши його логічно і послідовно, навів відповідні приклади.

9-11 балів - аспірант показав досить добре володіння матеріалом, проте не повністю розкрив зміст питання; не зовсім логічно структурував свою відповідь і не навів достатньо прикладів.

5-8 балів - аспірант показав задовільне володіння матеріалом, проте не до кінця розкрив зміст питання; логічно не структурував свою відповідь і не навів прикладів; неправильно реагував на запитання викладача.

1-4 бали - аспірант практично не володіє матеріалом; не розкрив зміст питання; логічно не структурував свою відповідь і не навів прикладів.

0 балів - студент не відповів на запитання.

Критерії оцінювання модуль-контролю (залікова робота)

Залікова робота складається з 40 завдань тестового формату (1 бал/правильна відповідь на 1 питання).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)						Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10	40	100

T1, T2 ... T 10 – теми змістових модулів.

6. Рекомендована література

6.1. Базова (основна)

1. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми та жанрова еволюція : монографія. Київ : Академвидав, 2004. 368 с.
2. Бовсунівська Т.В. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2009. 519 с.
3. Бондарева О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: Поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання : монографія. Київ : Четверта хвиля, 2006. 512 с.
4. Копистянська Н.Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : монографія. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
5. Працьовитий В. Українська драматургія 20–30-х років ХХ століття. Жанрова модифікація. Львів : Ліга-Прес, 2001. 132 с.

6.2. Допоміжна

6. Бовсунівська Т.В. Жанрові модифікації сучасного роману. Харків : Вид-во “Діса плюс”, 2015. 368 с.
7. Гром'як Р.Т. Жанр у творчому процесі. *Давнє і сучасне : вибрані статті з літературознавства*. Тернопіль : Лілея, 1997. С. 101–109.
8. Даниленко І. Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 304 с.

9. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст. Львів : Академічний експрес, 1999. 280 с.
10. Клим'юк Ю.І. Лірика Івана Франка як система жанрів : монографія. Чернівці : Рута, 2006. 406 с.
11. Нікоряк Н.В. Автентичність кіносценарію як сучасного літературного тексту : монографія / Вступне слово О. Червінської. Чернівці : Місто , 2011. 240 с.
12. Пешорда Д. Жанрові модифікації сучасного історичного роману. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 174 с.
13. Ткаченко О.Г. Українська класична елегія : монографія. Суми : Вид-во СумДУ, 2004. 256 с.
14. Ткачук М.П. Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції). Тернопіль, 2003. 386 с.
15. Тодоров Цв. Походження жанрів. Тодоров Цв. *Поняття літератури та інші есе*. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. С. 22–40.

7. Інформаційні ресурси

1. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Bovsunivska.pdf>
2. https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/bahtin/probl_sod.php
3. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vbdp_2013_17\(1\)_7](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vbdp_2013_17(1)_7)
4. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=PI_2007_73_5